

DISERTACIJA O ZAUZIMANJU NAŠIH BISKUPA ZA PRAVEDAN MIR U BOSNI I HERCEGOVINI

Mirko ŠIMIĆ, *Die katholische Kirche in Bosnien-Herzegowina 1991-1995. Die katholische Kirche in Bosnien-Herzegowina in der Zeit des Umbruchs (1991-1995) und im Licht Der Enzyklika „Pacem in Terris“*, Saarbrücken: Südwestdeutscher Verlag für Hochschulschriften, 2010., 229 str.

Autor je svećenik Vrhbosanske nadbiskupije, knjiga je disertacija iz kršćanskog socijalnog nauka priređena na Teološkom fakultetu u Grazu pod vodstvom profesora Leopolda Neuholda i obranjena 8. lipnja 2010. U predgovoru, uz zahvalu onima koji su ga podupirali i pratili tokom školovanja i istraživanja, knjigu posvećuje s. Danki Jurčević, svojoj vjeroučiteljici koja je ubijena u Kaknju 30. rujna 1996. dok su rane ratnog sukoba između Bošnjaka i Hrvata bile još otvorene. U uvodu (str. 13-21) najavljuje da mirotvornu ulogu katoličkih biskupa u ratu 1991.-1995. želi analizirati u svjetlu enciklike *Pacem in terris* pape Ivana XXIII. iz god. 1963. zato što je upućena svima ljudima te potrebu mira temelji na istini, pravdi, ljubavi i slobodi.

U prvom dijelu knjige, „BiH – izvor stalnih napetosti i nesi-

gurnosti“ (23-161), iznio je povijesnu i političku pozadinu napetosti između Bošnjaka, Hrvata i Srba u BiH te prikazao posljedice rata za etnički teritorij nakon raspada Jugoslavije (1991.-1995.) i nepravednost daytonskog mirovnog sporazuma. Kao Hrvat i katolik iz Bosne služi se monografijama i člancima hrvatskih autora te prenosi jedan intervju biskupa Perića iz god. 1994. o procjeni ratnih nevolja u BiH. S ponosom prepričava Pastirsko pismo biskupâ iz 1990. kojim su potaknuli katoličke vjernike da na prve demokratske izbore izađu i svoj glas dadnu strankama koje u svojem programu imaju promicanje pravde i moralnih vrijednosti (77-79). Razočaran daytonskim mirovnim ugovorom, kojim je okončan rat ali nije stvorena podloga za pravedan mir, pita: „Kad netko živi u zemlji gdje neprirodne granice entiteta, koje su povučene čak preko grobova i grobalja samo da se dostigne propisani postotak, tada se pita: Kako bi se s nekim mogao pomiriti ili bolje rečeno s kime? Predati se pri takvu nepravednom stanju ili se na to razbjesnjeti?“ (156). Ogorčen je na domaće političare i predstavnike međunarodnih institucija što nisu ozbiljnije razmotrili prijedlog biskupâ BiH o pravednijoj i ekonomski funkcionalnijoj podjeli države BiH na četiri regije (158). U zaključku prvog dijela izriče nadu da će integracijom

BiH u Europsku uniju biti riješene sadašnje napetosti u BiH.

U drugom dijelu, „Dužnost Crkve da pridonosi pravednijem svijetu“ (161-215) primijenio je encikliku *Pacem in terris* na mogućnost i potrebu pravednog mira u državi kojoj je građanin. U kratkom prikazu Ivana XXIII. ističe kako je učio iz iskustva te uvidio da problem socijalne pravde treba stavljati u širi društveni kontekst: „Prvi svjetski rat zatekao ga je kao svećenika u vojnim bolnicama. U Drugom svjetskom ratu bio je diplomat Sv. Stolice u neutralnoj Turskoj i Grčkoj. Te faze bile su od temeljnog značenja za njegovo razmišljanje. Nauk o humanom miru u enciklici bio je sinteza sveukupnog osobnog razvoja kroz koji su na izvjesni način probila doktrinarna i duhovna polazišta po moralnom i političkom ozračju talijanskog katolicizma između dva svjetska rata, kada je teorija o pravednom ratu dovela do općeg oduševljenja pred potpisivanje Lateranskog ugovora“ (165). Taj Papa uvjeren je da su istina i pravda temelj mira te da trebamo razlikovati zabludu od osobe u zabludi. Pri isticanju kako prema Papi mir treba biti dogovor narodâ, autor se pita trebaju li pri tome biti uzimane u obzir posebnosti pojedinog naroda i države te ističe: „Čini mi se da su zaboravljeni mnogi od ovih vidova u zemlji BiH, posebno s obzirom na religiju koja je za-

nemarena u BiH pri razmatranju. Sigurno nitko ne treba teokratsku državu, ali ne smiju preko noći biti ugašene tradicije koje su nazočne u toj zemlji više stoljeća. Ova kritika ticala bi se međunarodne zajednice, odnosno Europske unije i njezinih predstavnika koji su često djelovali partijski i pristrano“ (172).

Za Ivana XXIII. temelj ljudskih prava je ljudska narav kako ju je Bog stvorio. Zato Papa povezuje prava i dužnosti. U to spada i pravo žene na dioništvo u javnom životu. Autor posvećuje veliku pozornost Papinoj izreci: „Mirom se ništa ne gubi. Ratom se može sve izgubiti“ (181). Zato mir ostaje trajna potreba i vrijednost, ali se za pravedan mir trebaju svi zalagati. Papa mogućnost takva mira izvodi iz nove spremnosti ljudske zajednice na dogovaranje i u tome naš autor vidi trajnu vrijednost njegove poruke. On vidi osnovne zasade ove enciklike ugrađene u Deklaraciji UN-a o načelima međunarodnog prava te o prijateljskim odnosima i suradnji među državama iz god. 1970. Za Papu i našega autora, rad na pravednom, humanom i solidarnom miru jedan je od znakova vremena. Ovaj mladi poznavatelj kršćanskog socijalnog nauka preporuča da enciklika *Pacem in terris* bude narodima i građanima BiH „podloga ekumene, dijaloga i nastojanja oko mira radi izgradnje društva bez predrasu-

da, društva koje je spremno međusobno govoriti i pregovarati o problemima“ (193). Takav bi mir bio ostvarenje četiriju vrijednosti bez kojih nema trajne sigurnosti i prosperiteta za sve: istina, pravda, ljubav i sloboda. U proces mira spada također uviđanje i priznavanje vlastite krivnje.

Nakon ove enciklike, tradicionalni moralni nauk o „pravednom ratu“ u Katoličkoj crkvi počeo je biti zamjenjivan naukom o pravednom miru, što je dobilo krunu u poglavlju „Promicanje mira i izgradnja zajednice narodâ“ Pastoralne konstitucije *Gaudium et spes* Drugog vatikanskog koncila. I dalje ostaje na snazi potreba i poziv da agresor bude zaustavljen, učinjen neškodljivim, o čemu je govorio Ivana Pavao II. pripadnicima mirotnog pokreta „Pax Christi“ 7. srpnja 1995. A o tome govori i *Katekizam Katoličke crkve* (br. 2263-2269). U zaključku poglavlja o *Pacem in terris* autor naziva tu encikliku oporukom mira.

Teološka kruna disertacije je završno poglavlje „Perspektive ekumene i dijaloga u BiH“ (202-215). Autor s tugom ističe da se na pregovorima u Daytonu ignorirane četiri vrijednosti stabilnog mira koje predlaže Ivan XXIII. Očekuje da religijske zajednice, svaka kod svojih vjernika, razvijaju prihvaćanje drugih, zatim da izabrani političari kod građana stvaraju pluralni politički model, a da u tome daju udio i predstav-

nici međunarodne zajednice. Ovdje su mentor i doktorand smatrali potrebnim iznijeti pregled dolaska i djelovanja vebabija u BiH (209-213). To je povod za pitanje o granicama religijske slobode kada bi čini pojedinca ili skupina ugrožavali zakonitu slobodu drugih. Autor zaključuje sa željom da se iznađe nov model za zemlju i narode BiH te ističe potrebu „dijaloga i ekumene koji su pretpostavka za međusobno pomirenje i otvorenost“ (215). Autor je više puta izrazio nadu da će pedeseta obljetnica enciklike *Pacem in terris*, koja pada god. 2013., biti povod za podsjećanje na učenje Ivana XXIII. o pravednom i stabilnom miru. Papinsko vijeće „Pravda i mir“ najavilo je početkom 2012. da će u 2013. prirediti trodnevnu konferenciju o tome. Mentor ove disertacije i doktorand učinili su važan korak u podsjećanju na tog Papu koji uči da svi mi, koji pripadamo različitim narodima i vjerama, možemo pridonositi stabilnom miru.

U popis literature (217-229) uneseni su dokumenti katoličkog učiteljstva o miru i pravdi, zatim izjave biskupa u BiH i Hrvatskoj te monografije i članci domaćih i stranih autora koji su spominjani tokom izlaganja.

Netko je mladom doktorandu Hrvatu, koji je dodiplomski studij završio u domovini, morao dobro pomoći da njegov nje-mački bude ne samo razumljiv

nego također zanimljiv i lijep. Na žalost, izdavač svoju seriju disertacija tiska veoma sitnim slovima, što traži dodatni napor čitatelja. Čestitam autoru što je kao svećenik mudro iskoristio vrijeme odobreno za postdiplomski studij i nadam se da u sadašnjoj službi direktora biskupijskog Caritasa prati društveni nauk Crkve iz konteksta nas katolika u ovoj multireligijskoj zemlji.

Mato Zovkić

120 GODINA TEOLOŠKOGA STUDIJA

Darko TOMAŠEVIĆ (ur.), *120. obljetnica Bogoslovije. Znanstveni skup povodom obilježavanja 120. obljetnice organiziranog filozofsko-teološkog studija na Vrhbosanskoj katoličkoj bogosloviji (Sarajevo, 16. listopada 2010.)*, Sarajevo: KBF Sarajevo, 2011., 288 str.

Ne kaže bez razloga latinska poslovice: *Habent sua fata libelli* – i knjige imaju svoju sudbinu. Knjige nema bez novca, jer se tiskanje plaća, ali ne uvijek i autorski rad. Ni bez dobre volje nema knjige, pa se u tom smislu traži izdavač. Ali, vratimo se glavnoj temi.

Pred nama je još jedna knjiga o sarajevskoj Bogosloviji. Prva je bila o njezinoj stotoj godišnjici (1890.-1990.), a ova druga je o

120-oj (1890.-2010.). Obadvije su tiskane u nizu *Studia Vrhbosnensia* koji je Teologija pokrenula prije 25 godina (1986.). Mali jubilej! U nizu je objavljeno 15 knjiga u ukupnom iznosu od 7.129 stranica.

Knjiga 120-e obljetnice Bogoslovije je 15-a u istom nizu; urednik je dr. D. Tomašević; izdavač KBF Sarajevo, 2011. godine i ima 288 stranica s 10 tema, predgovorom i brojnim dokumentima.

S iznimkom o umjetniku Otonu Ivekoviću, teme su predstavljene na studijskom skupu u sarajevskom KBF-u 16. listopada 2010. Tekstovi u knjizi slijede jedan za drugim bez svrstavanja u tematske cjeline, iako je povjerenstvo za pripremu skupa predviđalo sadržaj oko triju područja: akademsko, vjersko i društvenokulturno područje. Nije poznato zašto su u knjizi izostavljeni ti podnaslovi.

Promatrani kao cjelina za sebe, svi članci zaslužuju pažnju čitatelja. Prvi među njima je članak dr. Tome Vukšića o ulozi teološkoga fakulteta u državnim sveučilištima. Na 25 stranica teksta raspoređene su 4 teme s 4 podnaslova. Predstavljene su crkveni dokumenti o teološkom studiju, odnos teologije i sveučilišta, te odnos BH-zakonodavstva prema crkvenim učilištima. Zanimljivo je da je za manji entitet Teološki fakultet puni član sveučilišta, a u Federaciji samo pridruženi